

Orientacje badawcze w nauce o polityce społecznej

Podejścia krytyczne: marksizm

Podjęcia krytyczne w badaniach
naukowych, postawa krytycznego
badacza

Teoria krytyczna wśród założeń i paradygmatach badań społecznych

Pozycja	Pozytywizm	Postpozytywizm	Teoria krytyczna i inne	Konstruktywizm
Ontologia	Naiwny realizm – „realna” rzeczywistość, ale pojmowalna	Krytyczny realizm – „realna” rzeczywistość, ale dająca się pojąć tylko niedoskonale i probabilistycznie	Historyczny realizm – rzeczywistość wirtualna ukształtowana przez wartości społeczne, polityczne, kulturowe, ekonomiczne, etniczne i genderowe, krystalizujące się z czasem	Relatywizm – lokalne i określone konstruowane i rekonstruowane rzeczywistości
Epistemologia	Dualistyczna/obiektywistyczna, rezultaty prawdziwe	Zmodyfikowana dualistyczna/obiektywistyczna, krytyczna tradycja/społeczność, wyniki prawdopodobnie prawdziwe	Transakcyjna/subiektywistyczna, wyniki zapośredniczone przez wartości	Transakcyjna/subiektywistyczna, wytworzone wyniki
Metodologia	Eksperymentalna/manipulacyjna, weryfikacja hipotez, metody przeważnie ilościowe	Zmodyfikowana eksperymetalna/manipulacyjna, krytyczny pluralizm, falsyfikacja hipotez, może obejmować metody jakościowe	Dialogiczna/dialektyczna	Hermeneutyczna/dialektyczna

Creswell pisał o założeniach filozoficznych, wyróżnił: postpozytywizm, konstruktywizm, założenia **rzeczniczo-partycypacyjne** (tu m.in. różne odmiany teorii, m.in. krytycznej) i pragmatyzm

N. Denzin, Y. Lincoln (red.)
Metody badań jakościowych, s. 283

Założenia badacza krytycznego

- Definiujemy krytycznego badacza jako tego, który próbuje używać swej pracy **jako formy społecznej krytyki** i akceptuje konkretne podstawowe założenia
 - Wszelka myśl jest zapośredniczona przez społecznie i historycznie kształtowane stosunki władzy
 - **Fakty nie mogą być nigdy oderwane od dziedziny wartości** lub pewnych inklinacji ideologicznych
 - Związek pomiędzy pojęciem a przedmiotem oraz pomiędzy znaczącym i znaczonej nigdy nie jest stały i niezmienny, a często nawet **jest zapośredniczony przez relacje społeczne właściwe kapitalistycznemu systemowi produkcji i konsumpcji**

Ciąg dalszy na kolejnym slajdzie

Założenia krytycznego badacza cd.

- **Język jest kwestią podstawową** w formowaniu subiektywności (na poziomie uświadamianym, jak i nieuświadamianym)
- **Pewne grupy w społeczeństwie są uprzywilejowane względem innych** i choć przyczyny tego uprzywilejowania mogą się znacznie różnić, opresja charakteryzująca współczesne społeczeństwa jest najsilniej reprodukowana wtedy, gdy **sami nieuprzywilejowani akceptują swój status jako naturalny, niezbędny i nieunikniony**
- **Ucisk ma niejedno oblicze**, skupienie się na jednym z nich kosztem innych (np. ucisk klasowy versus rasizm) pomija związki między nimi [intersekcyjność]
- **Praktyki badawcze głównego nurtu stają się na ogół, choć najczęściej bezwiednie, narzędziami reprodukcji systemu klasowego, rasowego i genderowego**

Badacz tradycyjny a badacz krytyczny

- **Badacze tradycyjni** pojmują swe zadanie jako opis, interpretację lub „ożywienie” jakiegoś wycinka rzeczywistości,
- **Badacze zorientowani krytycznie** często traktują swoją pracę jako pierwszy krok do takich form działania politycznego, które przeciwdziałają niesprawiedliwości

Rodzaje krytyki społecznej

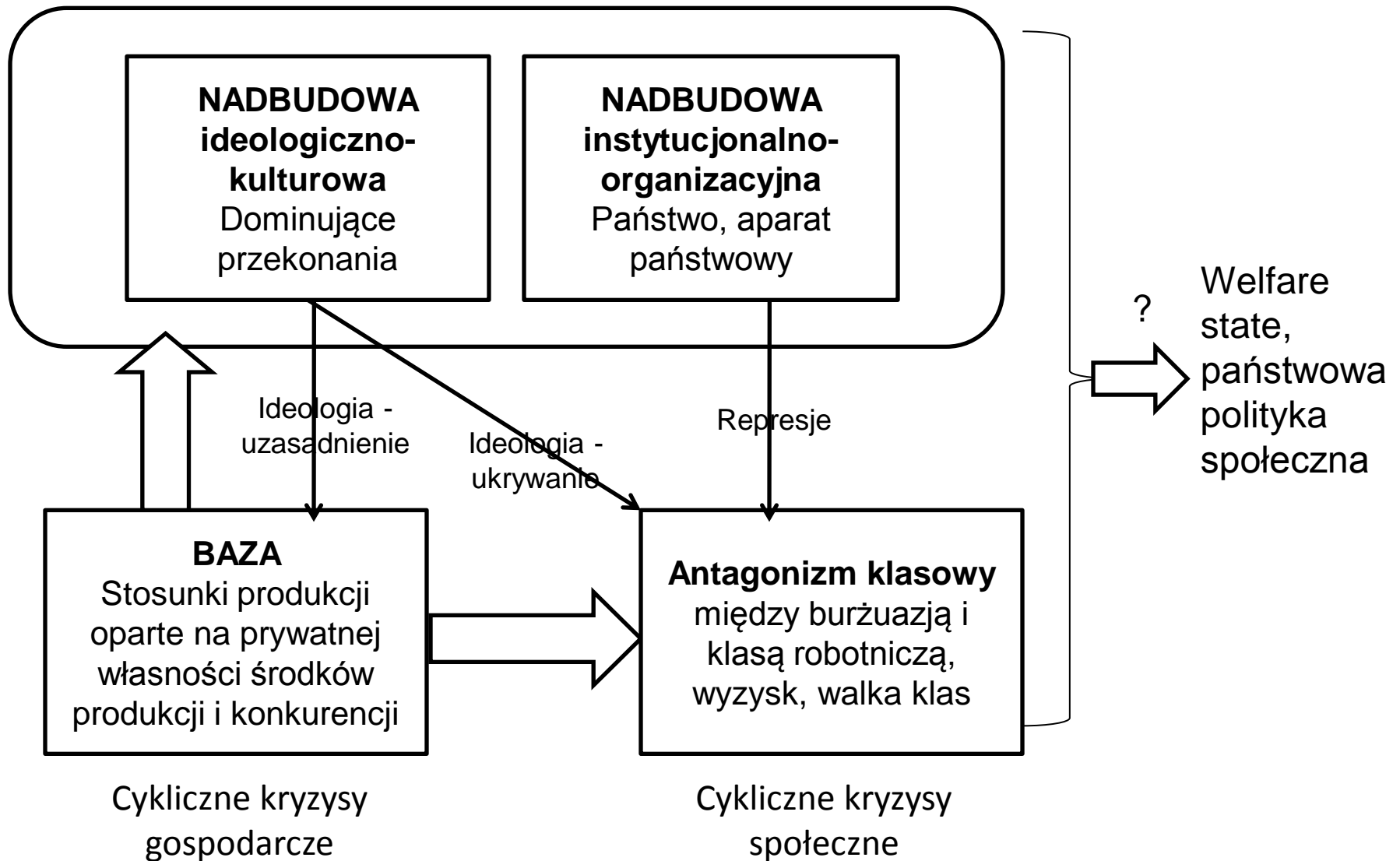
- *Czym jest krytyka społeczna? Co jest przedmiotem tej krytyki? Jak ma się krytyka do afirmacji?*
- **Krytyka społeczeństwa w ogóle** - kapitalistycznego, komunistycznego, patriarchalnego, rasistowskiego, homofobicznego, konsumpcjonistycznego itd.
- **Krytyka poszczególnych instytucji danego społeczeństwa**, np. krytyka polityki społecznej, *welfare state*, systemu opieki zdrowotnej, systemu edukacji, systemu politycznego, polityki gospodarczej

Krytyka a badanie naukowe

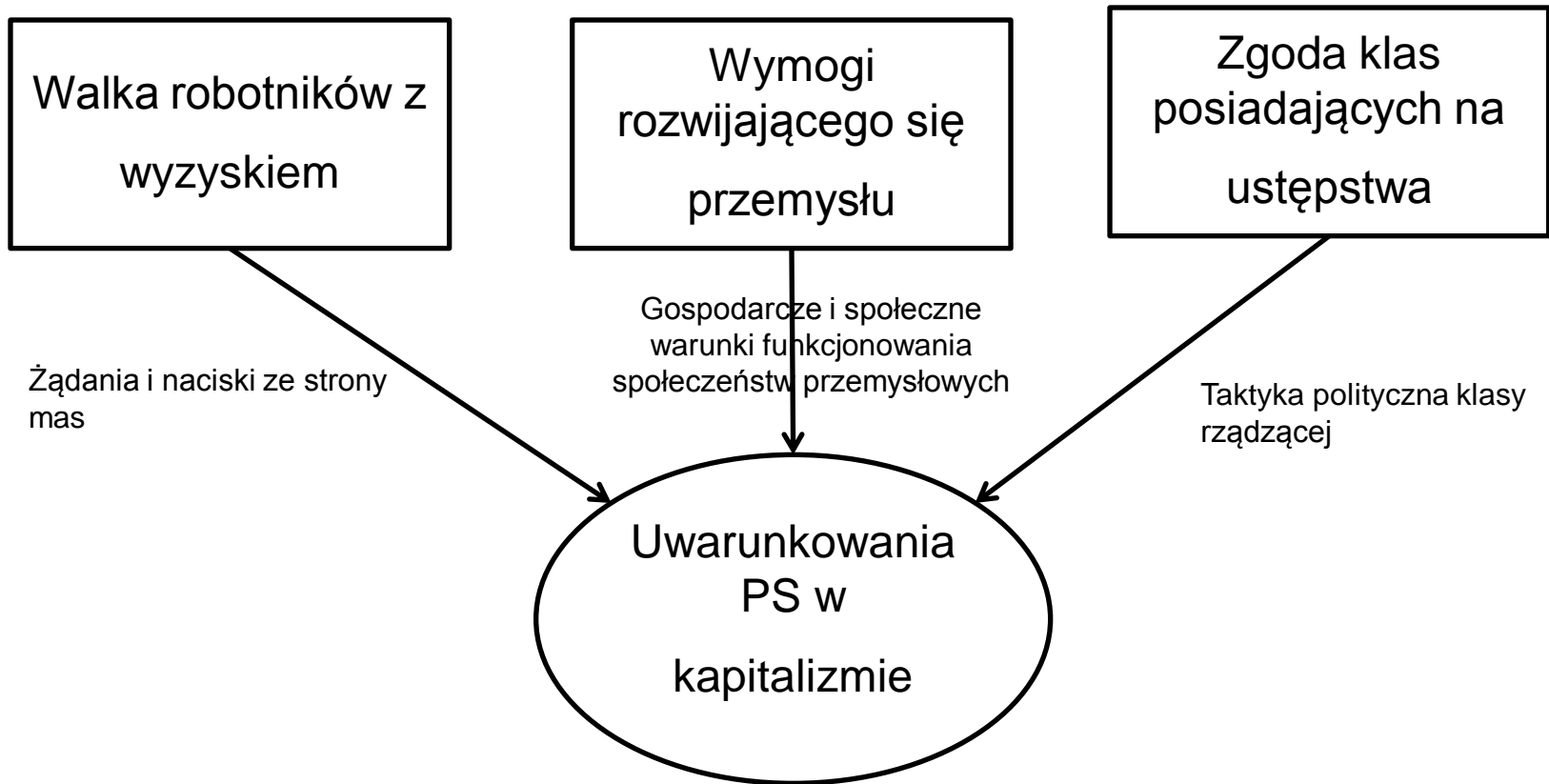
- 1. Krytyka w nauce**, np. krytyka metodologii badania, recenzja naukowa jako podstawa przyznania tytułu naukowego
- 2. Krytyka nauki**, np. krytyka postaw naukowców pracujących dla autorytarnych rządów
- 3. Nauka jako wsparcie krytyki**, np. krytyk polityki społecznej posiłkuje się badaniami na temat jej ujemnego wpływu na gospodarkę
- 4. Nauka jako krytyka**, trudno odróżnić badanie od krytycznego przesłania

Marxizm a państwowa polityka
społeczna – teorie wyjaśniające

Marksizm

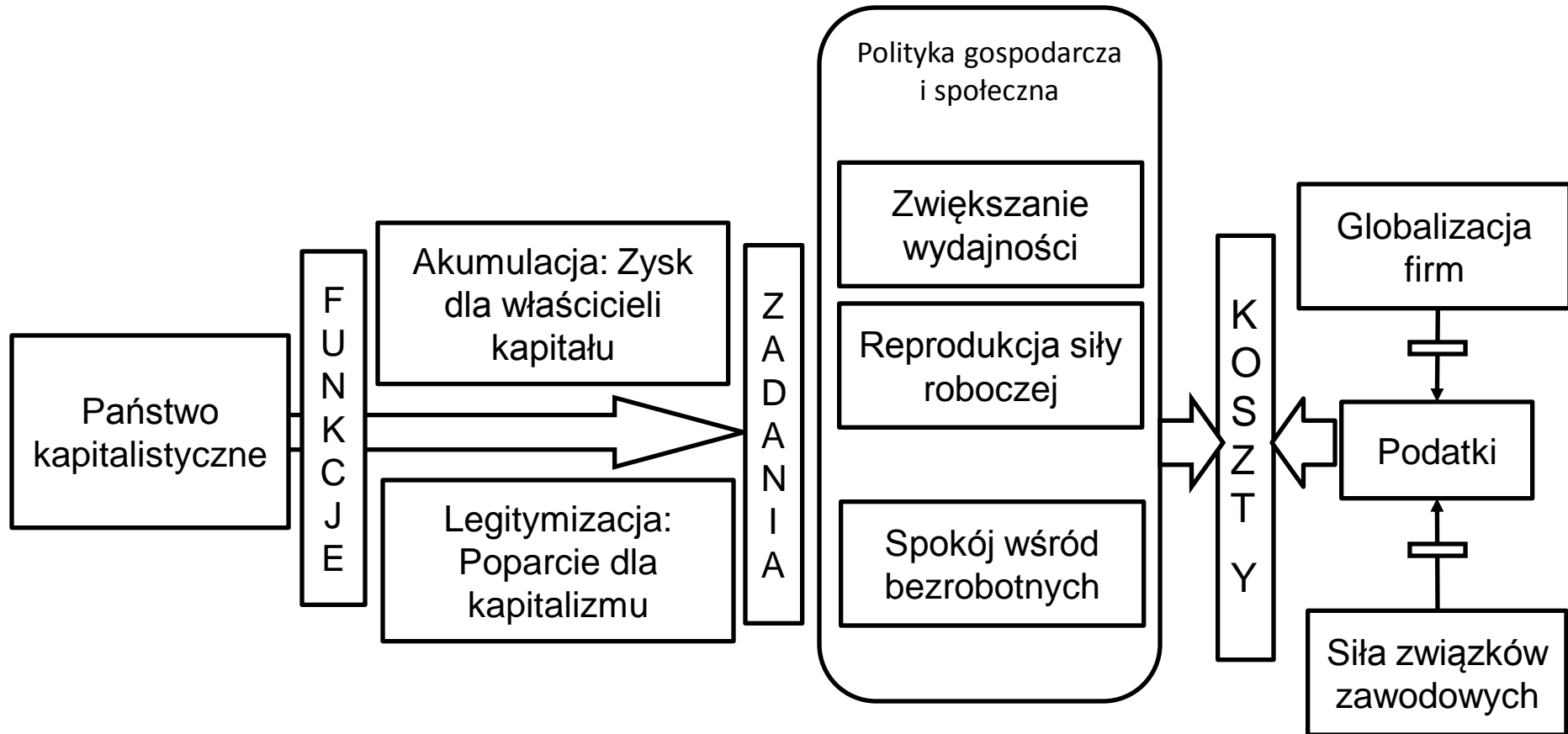

Neomarksizm a teoria polityki społecznej

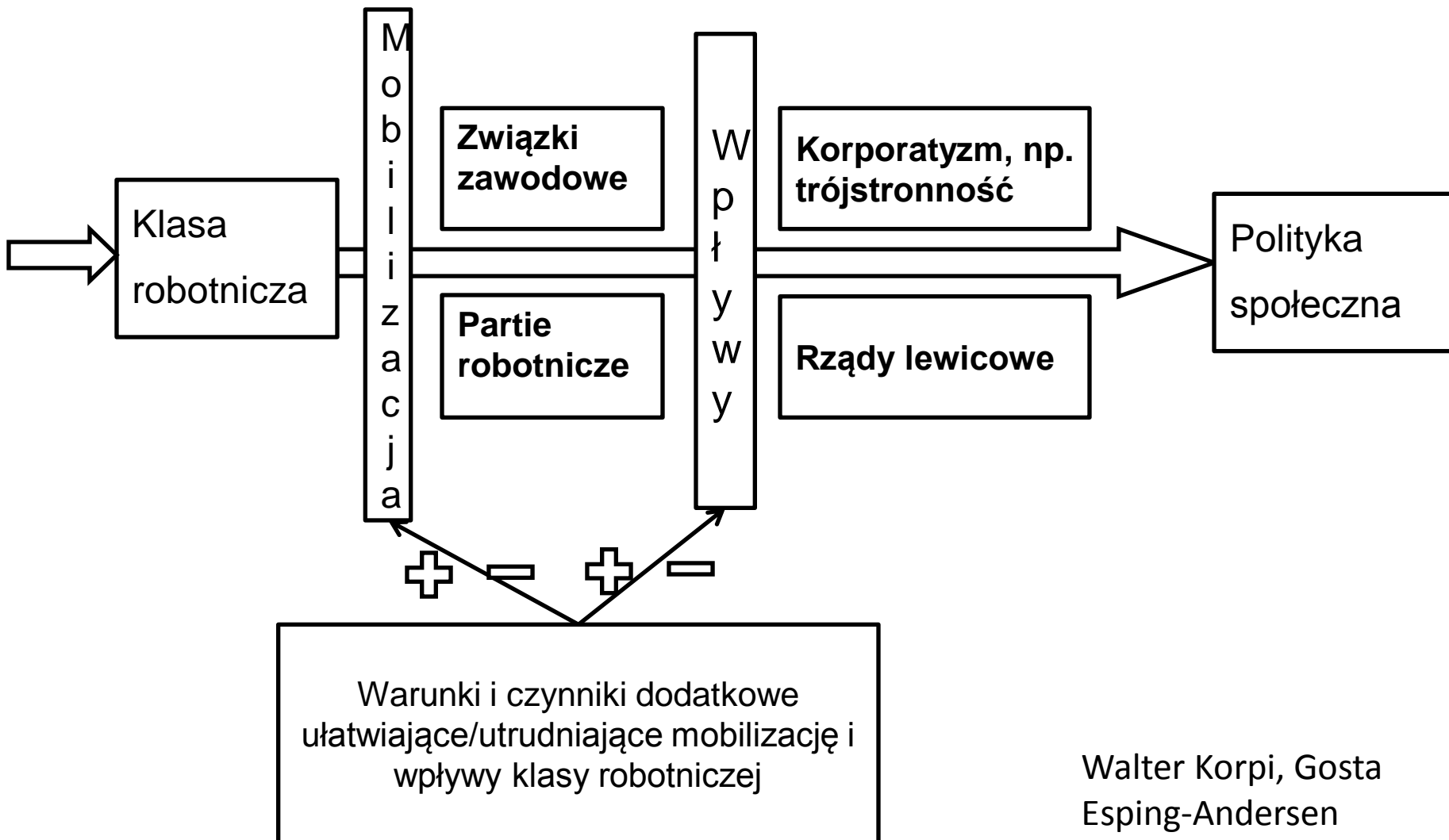

John Saville

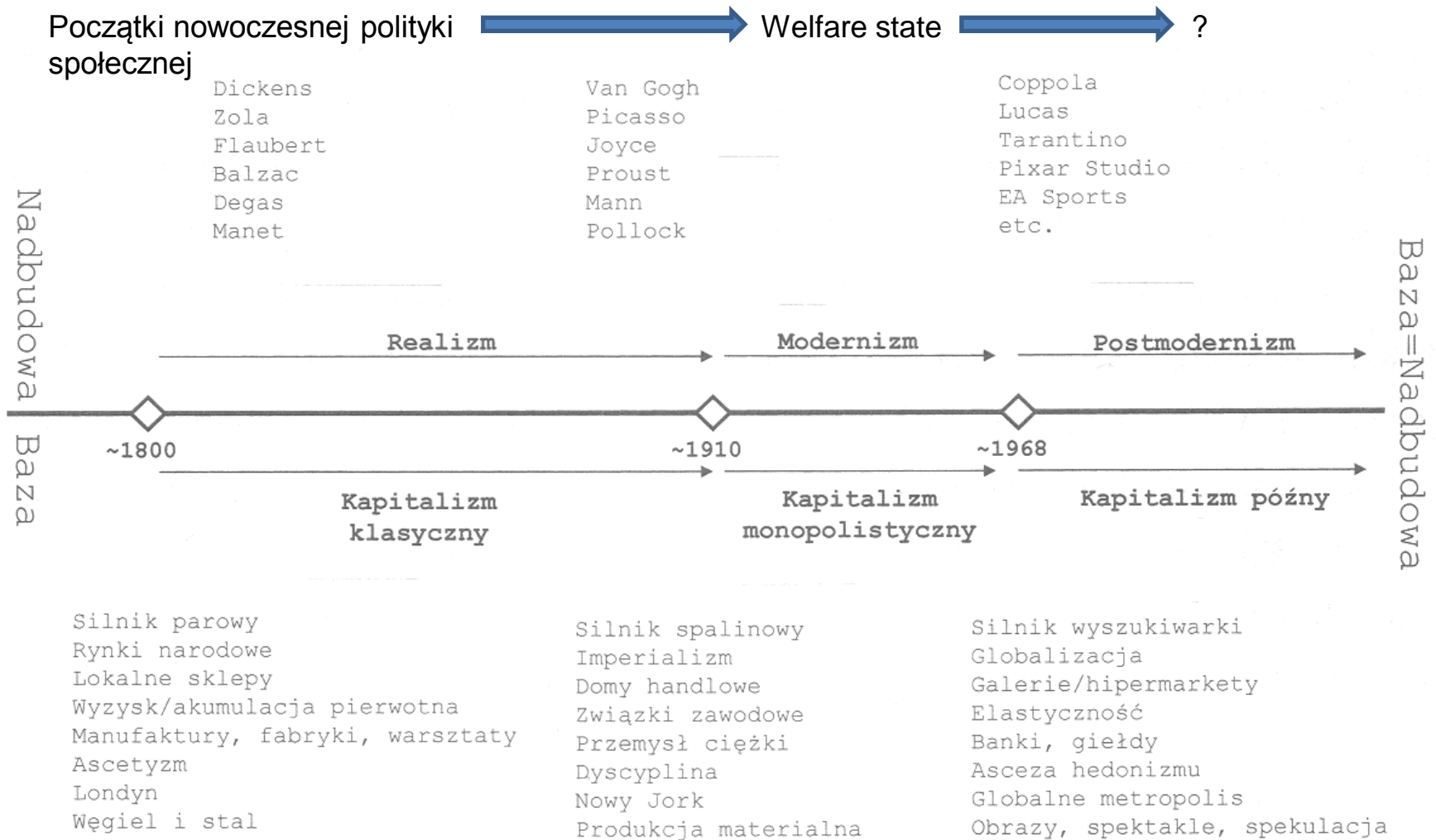
Neomarksizm – teoria kryzysu fiskalnego państwa kapitalistycznego

Demokratyczna walka klasowa

Trzy stadia kapitalizmu

Zalecane lektury

- Po polsku
 - Michael Lavalette „Marksizm”, w: M. Lavalette, A. Pratt (red.) „Polityka społeczna. Teorie, pojęcia problemy”, Difin, Warszawa 2010
 - David Marsh „Marksizm”, w: D. Marsh, G. Stoker (red.) „Teorie i metody w naukach politycznych”, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2006
- Po angielsku
 - Ian Ferguson, Michael Lavalette, Gerry Mooney (red.) „Rethinking Welfare: A Critical Perspective”, SAGE Publications, 2002